

ΗΠΕΙΡΟΣ

Α'
Διασχίζοντας την Εγγυαία

ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΤΑΞΙΔΙ

Το προηγούμενο ταξίδι τελείωσε. Ένα καινούργιο ταξίδι αρχίζει σε ένα από τα πιο όμορφα διαμερίσματα της Ελλάδας: την Ήπειρο. Πάμε λοιπόν!

Η Ήπειρος είναι το πιο ορεινό γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας. Περιλαμβάνει τους νομούς Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Άρτας και Πρέβεζας. Ο μεγαλύτερος είναι ο νομός Ιωαννίνων, που έχει έκταση σχεδόν όσο οι άλλοι τρεις νομοί μαζί. Βόρεια συνορεύει με την Αλβανία, ενώ στα δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο

Αγαλματίδιο Δωριέα.

Πέλαγος. Στην Ήπειρο παράγονται εσπεριδοειδή, καπνός, μπαμπάκι, δημητριακά και κτηνοτροφικά προϊόντα. Η μετανάστευση, εσωτερική και εξωτερική, αποτέλεσε έντονο φαινόμενο κατά τις δεκαετίες 1950 και 1960. Ο πληθυσμός της Ηπείρου είναι σήμερα περίπου 370.000 κάτοικοι.

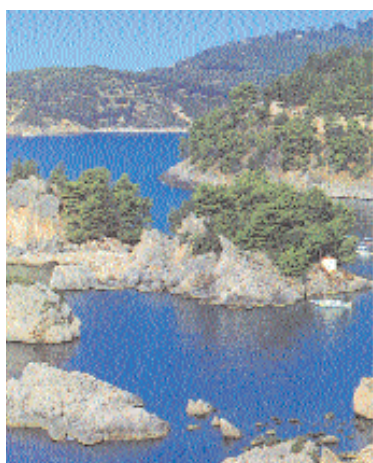
Πολιτικός χάρτης της Ηπείρου.

- Εντοπίστε πάνω στο χάρτη τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου και τις πρωτεύουσές τους.

Τοπία και στοιχεία λαϊκού πολιτισμού από την Ήπειρο.

Τα Ιωάννινα.

Η μαγευτική Πάργα.

Στην Ήπειρο υπάρχει σημαντικός αριθμός προστατευόμενων περιοχών, στις οποίες περιλαμβάνονται εθνικοί δρυμοί (Μέτσοβο, Ζαγόρι κλπ.) και μνημεία της φύσης, όπως το φαράγγι του Βίκου. Στην περιοχή των εκβολών του Αχέροντα απαντάται ποικιλία οικοτόπων που ευνοεί την παρουσία άγριας ζωής.

Κόνιτσα, Βρυσσοχώρι.

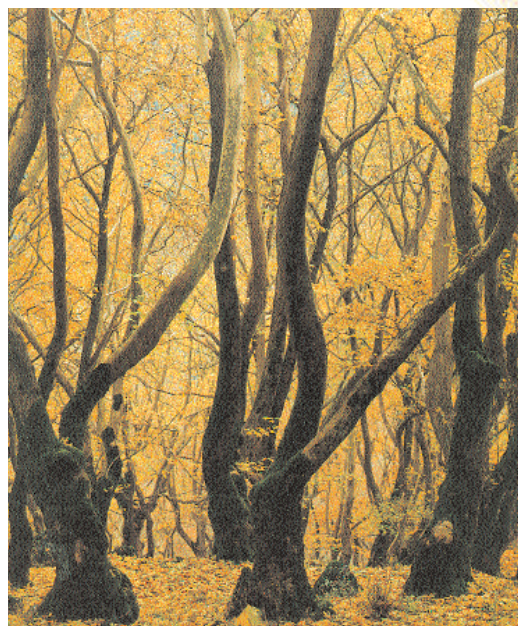
Οι ομορφιές της Ηπείρου, προσφέρονται για extreme sports, όπως το rafting.

Το Φαράγγι του Βίκου

Φθινοπωρινό δάσος.

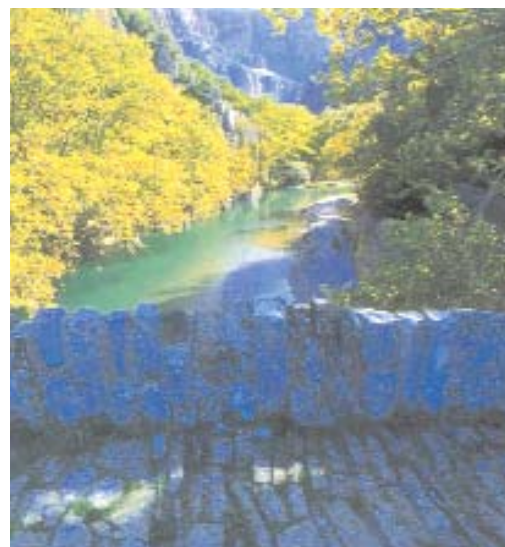
Ο Αμβρακικός κόλπος που σφύζει από ζωή. Υπάρχουν μικρές και μεγάλες λίμνες, που σχηματίζουν σημαντικούς υδροβιότοπους.

Στο Έλος Καλοδίκι χαρακτηριστικά είναι τα νούφαρα με τα οποία είναι σχεδόν όλο καλυμμένο. Στην περιοχή του Μετσόβου συναντούμε κυρίως δάση πεύκης, οξιάς και δρυός. Θεαματικό είναι το φαράγγι του ποταμού Καλαμά.

Στο όρος Σμόλικα ζουν ο Ασπροπάρης, ο Χρυσαιτός, ο Γυπαετός, ο Σταυραετός, το Χρυσογέρακο, η Αλκυόνη, η Κοκκινοκαλιακούδα, κ.ά. Αρπακτικά πουλιά, επίσης, τρέφονται στον υγροβιότοπο του Αμβρακικού.

Στη Λιμνοπούλα της Θεσπρωτίας ζει ο Πελαργός.

Η θέα από το πέτρινο γεφύρι των Ιωαννίνων.

40 ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η λέξη «Ήπειρος» προέρχεται από τη λέξη «άπειρος» ή «άπερος», που σημαίνει απέραντος, μεγάλος τόπος, αλλά και στεριά.

Προτού όμως περιηγηθούμε μαζί με τους τρεις φίλους μας στην όμορφη αυτή περιοχή της Ελλάδας, ας ρίξουμε μια ματιά στη μακραίωνη προϊστορία και ιστορία της.

Οι πρώτες ενδείξεις για την παρουσία του ανθρώπου στην Ήπειρο ανάγονται στο 40.000 π.Χ. Στη σπηλιά Ασπροχάλικο, σε μια χαράδρα του ποταμού Λούρου, ανακαλύφθηκαν από τη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή μικρά λίθινα εργαλεία και άλλα είδη τέχνηργων. Ευρήματα εντοπίστηκαν και στο σπήλαιο της Καστρίτσας, στα Ιωάννινα.

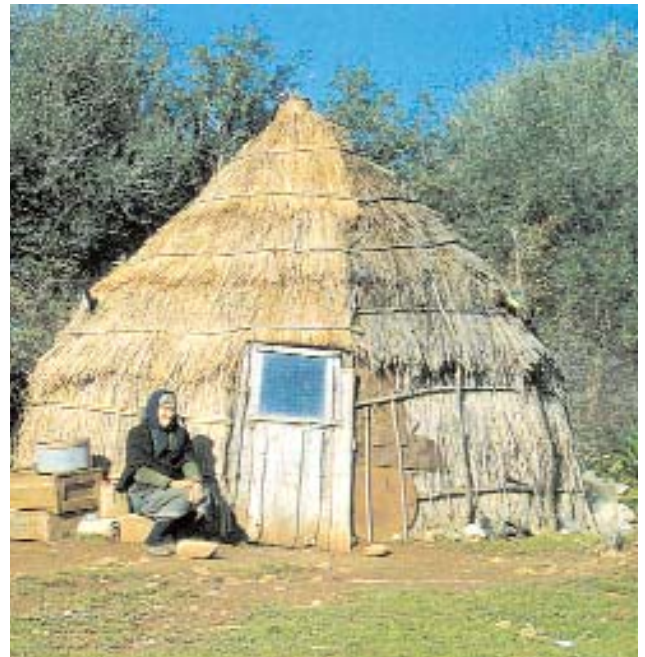
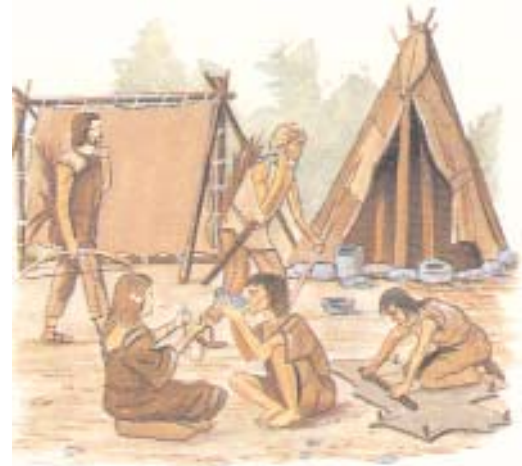
Μέσα στον Εθνικό Δρυμό Βίκου-Αώου βρέθηκαν, επίσης, αρχαιολογικά κατάλοιπα

(16.000-10.000 π.Χ.). Τα κατάλοιπα αυτά υποδηλώνουν ότι εκεί ζούσαν ομάδες τροφосуλλεκτών που μετακινούνταν συνεχώς μαζί με τα κοπάδια τους από τις ακτές στα βουνά. Όπου έμεναν, έχτιζαν καλύβες με πίκεις και καλάμια πάνω σε ξύλινους πασσάλους. Τέτοιες καλύβες έφτιαχναν και κάποιοι κάτοικοι της Ηπείρου, οι Σαρακατσάνοι.

-Παιδιά, οι ανασκαφές διεξάγονται από Έλληνες επιστήμονες.

Η μελέτη των στοιχείων βοηθάει πολύ τους αρχαιολόγους για να κάνουν συγκρίσεις με παλαιολιθικές θέσεις που εντοπίστηκαν στα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο!

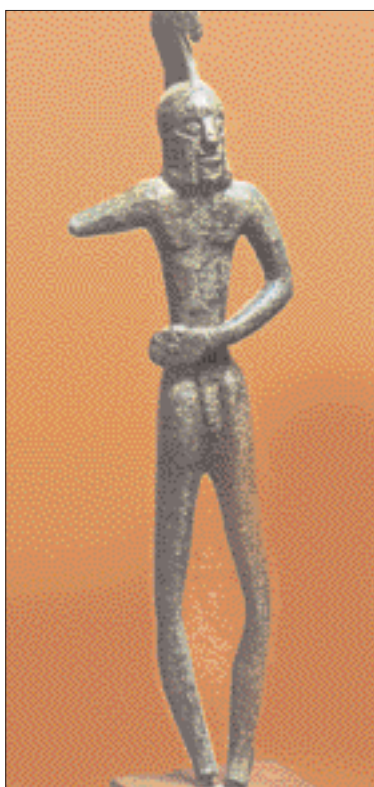

- Μπορείς να φανταστείς γιατί μετακινούνταν τόσο συχνά οι βοσκοί μαζί με τα κοπάδια τους;**
- Γιατί μετά από τόσες χιλιάδες χρόνια κάποιοι βοσκοί εξακολουθούν να φτιάχνουν τις ίδιες καλύβες;**

ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ

Γύρω στο 2000 π.Χ. φτάνουν στην Ήπειρο οι Θεσπρωτοί, ένα από τα πρώτα ελληνικά φύλα και γύρω στο 1250 π.Χ. άρχισαν να την επισκέπονται και οι Μυκηναίοι. Πολλοί από αυτούς πήγαιναν να συμβουλευτούν ένα φημισμένο μαντείο: το Μαντείο της Δωδώνης. Όμως, οι σημαντικότεροι επισκέπτες ήρθαν από τα Βόρεια, οι Δωριείς. Και δεν ήταν ειρηνικοί. Οπλισμένοι με πελέκια, ακόντια, ξίφη και πανοπλίες κατέκτησαν την Ήπειρο. Από κει κάποιες ομάδες μετακινήθηκαν προς τη νότια Ελλάδα.

Τον 13ο και 12ο αιώνα π.Χ., ένα νέο φύλο εγκαταστάθηκε στην κεντρική και ανατολική Ήπειρο, περιορίζοντας τους Θεσπρωτούς στα δυτικά: οι Μολοσσοί. Τον 5ο αιώνα π.Χ., το κράτος των Μολοσσών αναπτύχθηκε και σταδιακά έγινε το ισχυρότερο όλων στην περιοχή. Με τη βοήθεια των Μακεδόνων (ο Φίλιππος Β' παντρεύτηκε τη Μολοσσή πριγκίπισσα Ολυμπιάδα) κυριάρχησε, συνενώνοντας αργότερα την Ήπειρο σε μία συμμαχία που πήρε το όνομα «Ηπειρωτική Συμμαχία».

Στην εικόνα πάνω βλέπεις ένα Δωριέα.

Μολοσσός γεωργός.

ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ...

Η Δωδώνη ήταν μια αρχαία πόλη της Ηπείρου κοντά στο όρος Τόμαρος. Ιδρύθηκε τον 4ο αιώνα π.Χ. από τη φυλή των Μολοσσών, οι οποίοι έλεγαν ότι κατάγονταν από τον Αχιλλέα.

Στη Δωδώνη υπήρχαν μερικά σπουδαία κτίσματα, όπως η Βουλή που ήταν τόπος δημόσιας συνάντησης και το θέατρο. Το θέατρο αυτό ήταν από τα διασημότερα της αρχαιότητα και κτίστηκε τον 3ο αιώνα π.Χ.

Ο Αχιλλέας.

Το θέατρο της Δωδώνης.

- Αν θέλετε βρείτε πληροφορίες για τους Μολοσσούς.
- Θα μπορούσατε, επίσης, να βρείτε στοιχεία για τα αρχαία ελληνικά και ρωμαϊκά θέατρα.

Η Δωδώνη, όμως, ήταν κυρίως γνωστή για το μαντείο της, που ήταν το αρχαιότερο. Αντίθετα με το Μαντείο των Δελφών, κανείς δεν ξέρει πότε και πώς ακριβώς ιδρύθηκε το Μαντείο της Δωδώνης. Ένας μύθος, που μας διέσωσε ο ιστορικός Ηρόδοτος, λέει πως κάποιοι έκλεψαν δύο ιέρειες από το μαντείο του Άμμωνα Δία στην Αίγυπτο. Τη μία από αυτές την πήγαν στην Ήπειρο και ίδρυσε το μαντείο. Άλλοι, όμως, πίστευαν ότι δεν ήταν ιέρειες που έφυγαν από την Αίγυπτο, αλλά δύο μαύρα αγριοπερίστερα. Ένα από τα δύο έφτασε στην Ήπειρο. Κάθισε πάνω σε μία βελανιδιά και είπε με ανθρώπινη φωνή, ότι εκεί έπρεπε να χτιστεί το μαντείο του Δία.

Η ΜΑΓΙΚΗ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ

Στο μαντείο έφταναν επισκέπτες από διαφορετικά μέρη, για να ζητήσουν τη συμβουλή του ιερέα. Οι ιερείς άκουγαν με πολύ προσοχή το θόρυβο που έκανε ο άνεμος ανάμεσα στα φύλλα της ιερής βελανιδιάς, τον εξηγούσαν και έδιναν συμβουλές, τους λεγόμενους χρησμούς. Ας διαβάσουμε μια επιστολή που έστειλε ένας ιερέας σε ένα μαθητή του αποκαλύπτοντας τα μυστικά του:

Θυσία.

«Την ώρα της ιερουργίας παίρνω θέση μαζί με τους άλλους ιερείς γύρω από το βωμό που βρίσκεται στη θέση της ιερής βελανιδιάς, ενώ μας ακολουθούν ποιητές και τραγουδιστές. Ο αρχιερέας χύνει καθαρό νερό πάνω στο βωμό. Όλοι γονατίζουμε και κρατάμε μπροστά μας ένα λευκό καθαρό πανί. Ένας από μας ανεβαίνει στη βελανιδιά και κόβει το μικρό κίτρινο λουλούδι που φτρώνει και το λένε ιξό. Το λουλούδι πέφτει στο απλωμένο πανί και το μαζεύουμε. Μετά θυσιάζουμε πάνω στο βωμό... Κανείς δε μιλάει. Όλοι περιμένουν τους χρησμούς μας...»

- Και σε άλλους πολιτισμούς «συναντούμε» στοιχεία της φύσης να μιλούν. Σε ποια ενόπια συναντήσαμε κάτι παρόμοιο;

...Όσοι δεν έχουν έρθει στο μαντείο νομίζουν ότι εξηγούμε μόνο το θρόισμα των φύλλων. Όμως ο Δίας «μας μιλάει» και με άλλους τρόπους. Με το χτύπημα των χάλκινων αντικειμένων που κρέμονται από τα κλαδιά, το κελάρυσμα του νερού της πηγής, το φύσημα του ανέμου, τις φωνές των ιερών περιστεριών που ζουν μέσα στο φύλλωμα, τον κρότο από τις βροντές.»

(Φαντασική αφήγηση βασισμένη στη μαρτυρία του παρελθόντος)

Τμήμα από χαμένο άγαλμα, δώρο επισκέπτη στον Δωδωναίο Δία.

Στα πρώτα χριστιανικά χρόνια, ο γεωγράφος και ιστορικός Στράβων μας αναφέρει ότι η Ήπειρος είχε σχεδόν ερημωθεί και ότι το μαντείο της Δωδώνης είχε κλείσει. Αργότερα τα πράγματα άλλαξαν προς το καλύτερο.

ΟΙ ΔΡΥΙΔΕΣ

Στον Αλέξανδρο, το Σπιβ και τη Σοφία η ιστορία των ιερών του Μαντείου της Δωδώνης τους θύμισε τους Δρυίδες.

- Οι Δρυίδες, παιδιά, ήταν οι ιερείς της θρησκείας των Κελτών (σημερινή Γαλλία) και μάλιστα ήταν η ανώτερη τάξη της κοινωνίας τους. Ασκούσαν μεγάλη επιρροή στο λαό. Οι πιστοί θεωρούσαν ότι ο Δρυίδης υπηρετούσε τους θεούς και επικοινωνούσε μαζί τους. Οι περισσότεροι μελετητές θεωρούν ότι οι Δρυίδες πήραν το όνομά τους από την δρυ που ήταν το ιερό δέντρο των Κελτών.

- Για να γίνει, παιδιά, κάποιος Δρυίδης απαιτούνταν πολλά χρόνια σπουδών. Η διδασκαλία ήταν πάντοτε προφορική. Σπούδαζαν θεολογία, φιλοσοφία, μαθηματικά, φυσική, αστρονομία, ιατρική, γεωγραφία, ιστορία και μάθαιναν να ερμηνεύουν τα σημάδια που έστελναν οι θεοί..

- Οι άνθρωποι σήμερα έχουν αγωνία για να μάθουν το μέλλον τους; Μπορούν να το καταφέρουν αυτό;

- Στις μέρες μας, ο πιο γνωστός Δρυίδης είναι ο Γαλάτης «Πανοραμίξ», ήρωας στις περιπέτειες του Ασερίξ και του Οβελίξ. Αναζητήστε στα τεύχη του περιοδικού περισσότερες πληροφορίες για τους Δρυίδες.

ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΧΕΙ ΤΙΣ ΓΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ

ΤΟ ΠΙΟ ΑΡΧΑΙΟ ΣΟΥΒΛΑΚΙ

Ταξιδεύοντας στο χρόνο και στο χώρο και γνωρίζοντας τις όψεις του ελληνικού πολιτισμού οι τρεις φίλοι μας μαθαίνουν ότι και... η ιστορία έχει τις γεύσεις της!

Ήδη από την Οδύσσεια γνωρίζουμε πως τα γεύματα των πλούσιων ανθρώπων εκείνης της εποχής αποτελούνταν κυρίως από ψητά κρέατα κάθε λογής, ψάρια και θαλασσινά, ψωμί, τυρί και συνοδεύονταν από αρκετό κρασί στο οποίο πρόσθεταν νερό.

Η αρχαία ελληνική κουζίνα ήταν πλούσια σε δημητριακά, λαχανικά, φρούτα, γαλακτοκομικά και λάδι. Συγκεκριμένα, οι αρχαίοι Έλληνες συμπεριλάμβαναν στη διατροφή τους το μέλι, τα λαχανικά και τα οπωροκηπευτικά, το ελαιόλαδο, το νερωμένο κρασί, τους καρπούς, τους κρασομεζέδες, τα όσπρια, τα κουλούρια από κριθάρι, τα γλυκά, όπως τα γλυκά ταψιού και οι μελόπιτες, τις σαλάτες και τα σουβλάκια (!)... Το σουβλάκι είναι ένα από τα πιο αρχαία ελληνικά γεύματα. Ο Όμηρος αναφέρει σ' έναν ύμνο του προς τον Ερμή, τον αγγελιοφόρο των θεών, ότι ο θεός έκοψε το κρέας σε μικρά κομματάκια και το περνούσε σε κλαριά δέντρων για να το ψήσει.

Μερικά από τα εδέσματα της αρχαιοελληνικής κουζίνας ήταν: χοιρινό με δαμάσκηνα, γουρουνόπουλο γεμιστό, «κρεωκάκκαβος», δηλαδή πανσέτα χοιρινού με γλυκόξινη σάλτσα από μέλι, κοτόπουλο με χοντραλεσμένο κριθάρι, ξιφίας με σάλτσα από μούρα κ.ά. Τα γεύματα αυτά, θα ήταν ακριβά για να τα δοκιμάσουν οι ταξιδιώτες.

Ωστόσο, σε διάφορες περιοχές της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης υπήρχαν διαφοροποιήσεις στο θέμα της διατροφής. Για παράδειγμα στην αρχαία Σπάρτη η διατροφή ήταν λιτή. Στους ρωμαϊκούς χρόνους αρχίζουν οι επιρροές από την ανατολή και τη δύση. Νέα υλικά και τεχνικές αρχίζουν να προσθέτουν στοιχεία στην αρχαία κουζίνα.

Ο Αλέξανδρος ανακάλυψε ένα ρωμαϊκό βιβλίο του MARCUS GAVIUS APICIUS: DE RE COQUINARIA με φαγητά που έτρωγαν οι αρχαίοι Έλληνες και Ρωμαίοι. Τα παιδιά διάλεξαν για σας μια ρωμαϊκή ομελέτα. Δοκιμάστε να τη φτιάξετε... δεν θα χάσετε!

ΤΙΡΟΡΑΤΙΝΑΜ (ομελέτα) -
(Απικ. 7, 13, 7)

ΥΛΙΚΑ:

500ml γάλα

6 αυγά

3 κουταλιές της σούπας μέλι

λίγο τριμμένο πιπέρι.

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Γλυκάνετε το γάλα και τα αυγά με το μέλι και χτυπήστε τα μέχρι να γίνουν ένας κυλός. Τηγανίστε το κυλό μέχρι να ψηθεί και πασπαλίστε τον με το πιπέρι. Έπειτα σερβίρετέ τον.

ΠΥΡΡΟΣ: ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΠΟΥ ΝΙΚΟΥΣΕ ΧΑΝΟΝΤΑΣ...

Ο Πύρρος.

Ο βασιλιάς που έκανε δυνατή την Ήπειρο ήταν ο Πύρρος. Βασίλεψε ανάμεσα στο 297 και το 272 π.Χ. Το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να κατακτήσει τη Μακεδονία και να ανακηρυχτεί βασιλιάς των Μολοσσών και των Μακεδόνων. Τη Μακεδονία την έχασε το 284 π.Χ. από το Λυσίμαχο. Δεν έχασε όμως την όρεξη να μεγαλώσει το βασίλειό του.

Όταν τρία χρόνια αργότερα τον επισκέφτηκαν πρέσβεις από την πόλη του Τάραντα, για να του ζητήσουν τη βοήθειά του εναντίον των Ρωμαίων, άρπαξε την ευκαιρία. Συμβουλευτήκε τα μαντεία της Δωδώνης και των Δελφών και άρχισε να προετοιμάζεται. Ας διαβάσουμε το ημερολόγιο του στρατιώτη Αγαθοκλή, που πήρε μέρος στη εκστρατεία:

«Την Άνοιξη του 280, περάσαμε στην Ιταλία. Ήμασταν ένας πολύ δυνατός στρατός με 20 πολεμικούς ελέφαντες. Τον Ιούλη πολεμήσαμε για πρώτη φορά τους Ρωμαίους. Χάσαμε πολλούς άντρες, αλλά νικήσαμε. Συνεχίσαμε να προχωράμε... κάθε μας νίκη, μάς κόστιζε ακριβά. Φτάσαμε μέχρι τη Σικελία το φθινόπωρο του 278 και την απελευθερώσαμε. Όταν όμως ζητήσαμε τη βοήθεια των Σικελών για να πολεμήσουμε τους Καρχηδόνες, στη Βόρεια Αφρική, αυτοί αρνήθηκαν. Το 275 πολεμήσαμε για τελευταία φορά με τους Ρωμαίους. Χάσαμε και γυρίσαμε στην Ήπειρο».

(Φανταστική αφήγηση βασισμένη στη μαρτυρία του παρελθόντος)

Μετά τον Πύρρο η Ήπειρος άρχισε να χάνει τη δύναμή της. Το 168 π.Χ. έπεσε μαζί με τη Μακεδονία στα χέρια των Ρωμαίων. Μια καινούργια εποχή άρχιζε...

Χρυσός σπατήρας του Πύρρου με παράσταση Νίκης. Κόπηκε στις Συρακούσες (278-276 π.Χ.).

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής του ο Πύρρος είχε πλάι του, σύμβουλο και φίλο τον Κινέα, φιλόσοφο από τη Θεσσαλία. Ο Πύρρος έλεγε συχνά πως ο Κινέας με τα λόγια του κατέκτησε περισσότερες πόλεις από ότι ο ίδιος με τα όπλα του.

Ο Κινέας προσπάθησε να αποτρέψει τον Πύρρο από την εκστρατεία στην Ιταλία.

Ο βιογράφος Πλούταρχος σαν σύγχρονος ρεπόρτερ μας ζωντανεύει μέσα από τα κείμενά του διάλογο των δύο φίλων.

- Αγαπημένε μου βασιλιά αν νικήσουμε τους Ρωμαίους πώς θα αξιοποιήσουμε τη νίκη μας;
- Κινέα, φίλε μου, είναι πολύ λογικό, όλη η Ιταλία θα γίνει δική μας.
- Και μετά βασιλιά μου τι θα κάνουμε;
- Α! Μετά... Μετά θα κυριεύσουμε και την πλούσια Σικελία.
- Χμ...! Έχεις δίκιο... και μετά τι θα κάνουμε;
- Ο θεός να δώσει, θα κατακτήσουμε την Καρχηδόνα και τη Λιβύη...
- Και μετά Πύρρο... και μετά;
- Μετά φίλε μου δεν θα μπορεί να μας αντισταθεί κανείς...
- Και αφού τα κατακτήσουμε όλα τι θα κάνουμε έπειτα;
- (Γελώντας ο Πύρρος) Θα ξεκουραζόμαστε φίλε μου και, πίνοντας κρασί, θα ευχαριστιόμαστε συζητώντας μεταξύ μας.
- Και τι μας εμποδίζει τώρα, βασιλιά μου, να είμαστε έτσι εντυχημένοι, αφού έχουμε χωρίς κόπο εκείνα που θα πετύχουμε με αίμα, έχοντας προκαλέσει και πάθει πολλά κακά;

Διασκευή από τους «Παράλληλους Βίους» (Πύρρος)

του Πλουτάρχου.

Αγαλματίδιο που πιστεύεται ότι εικονίζει τον Κινέα το Θεσσαλό.

- Στις νίκες του Πύρρου, δόθηκε το όνομά του: «Πύρρειες». Μπορείς να φανταστείς γιατί; Σήμερα τι εννοούμε όταν λέμε «Πύρρειος νίκη»;
- Θέλετε να παίξετε θέατρο το διάλογο μεταξύ των δύο φίλων; Συζητήστε έπειτα στην τάξη τι νόημα είχαν τα λόγια του Κινέα.

ΕΝΑΣ ΔΡΟΜΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

Για πολλούς αιώνες η Ρώμη υπήρξε το κέντρο του κόσμου. Μια αυτοκρατορία που απλωνόταν σε διαφορετικές ηπείρους, θάλασσες και πολιτισμούς. Για να επικοινωνεί με τις επαρχίες της χρειαζόταν μεγάλους δρόμους.

Ένας τέτοιος δρόμος ήταν και η Εγνατία Οδός. Ξεκινούσε από το Δυρράχιο και την Απολλωνία, δηλαδή τη σημερινή Αλβανία, περνούσε από την Ήπειρο και τη Μακεδονία και έφτανε στα Κύπελα, πόλη της Θράκης. Έτσι η Δυτική Ρώμη επικοινωνούσε με τον ανατολικό κόσμο. Η Εγνατία ήταν μια προέκταση ενός άλλου μικρότερου δρόμου: της Αππίας Οδού. Ο δρόμος αυτός ξεκινούσε από τη Ρώμη και κατέληγε στην Εγνατία.

Κομμάτι από την Αππία, που υπάρχει στη σημερινή Ιταλία και αποτελεί ένα στενό, αλλά πολυσύχναστο δρόμο, ο οποίος περνάει μέσα από αρχαία χωριά.

- Στηβ, δεν είναι σίγουρο ακόμα, όμως, πως πήρε το όνομα της η Εγνατία. Κάποιοι λένε ότι το πήρε από τον Ρωμαίο ανθύπατο Γναίο Εγνάτιο που ήταν ο πρώτος που σκέφθηκε να κατασκευάσει μια τέτοια οδό.

Αρχαία στήλη με επιγραφή που αναφέρει το όνομα της Εγνατίας, του κατασκευαστή Γναίου Εγνάτιου και την απόσταση (267 ρωμαϊκά μίλια).

- Μπορείς να διαβάσεις κάτι από τη στήλη;

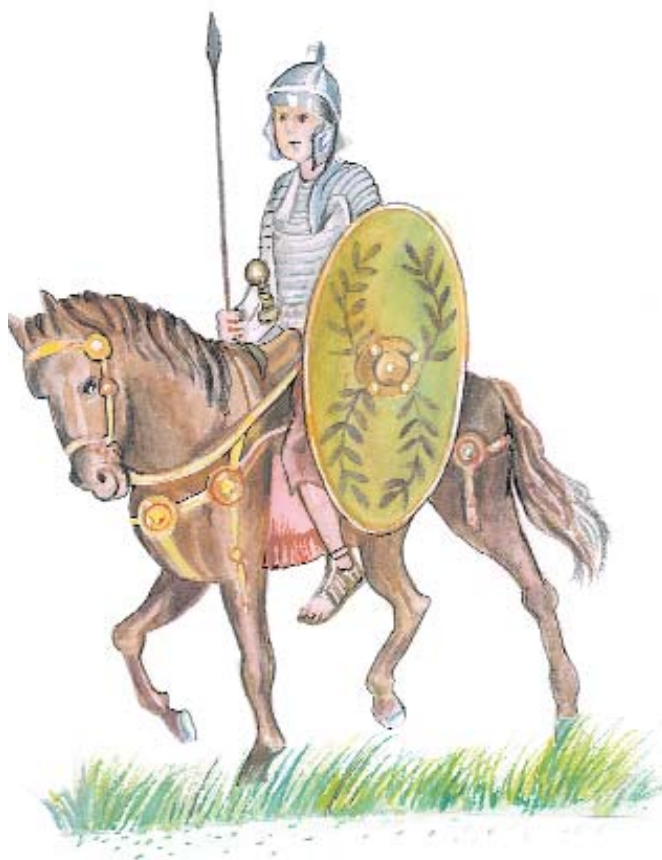

ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΓΝΑΤΙΑ

Η Εγνατία οδός είχε μήκος 535 ρωμαϊκά μίλια, δηλαδή 800 σημερινά χιλιόμετρα. Σε κάθε μίλι, όπως μας πληροφορεί ο γεωγράφος Στράβων, υπήρχε μια ειδική λίθινη στήλη, το μιλιάριο. Η στήλη αυτή πληροφορούσε τον ταξιδιώτη για τους σταθμούς και τις διάφορες αποστάσεις. Ο δρόμος αυτός στην αρχή κατασκευάστηκε για να εξυπηρετεί τις ρωμαϊκές λεγεώνες στις εκστρατείες τους και το κρατικό ταχυδρομείο. Με τον καιρό όμως ο δρόμος αυτός χρησιμοποιεόταν όλο και περισσότερο για το εμπόριο, αλλά και τη μετακίνηση κάθε είδους ταξιδιωτή.

Αρχαίος ρωμαϊκός δρόμος.

Πάνω στην Εγνατία διακινούνταν όχι μόνο οι άνθρωποι αλλά και τα προϊόντα, που παράγονταν άφθονα στις πεδιάδες της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης. Αγροτικοί οικισμοί, πανδοχεία, ιερά και διάφορες άλλες εγκαταστάσεις, από την περίοδο των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, δίνουν πληροφορίες για τη ζωή και την οργάνωση της υπαίθρου, που αναπτύχθηκε γύρω από το αρχαίο αυτό οδικό δίκτυο. Εργαλεία, αγγεία, μικροί κάνθαροι, αμφορείς, πιθάρια διαφόρων τύπων, οινοχόες, υδρίες, κλπ., αποτελούν μοναδική συλλογή για την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή διατροφή. Στα πανδοχεία οι αρχαίοι ταξιδιώτες και περιηγητές είχαν τη δυνατότητα να ξεκουραστούν και να απολαύσουν τα εδέσματα που τους πρόσφεραν.

- Υπάρχει μια παλιά παροιμία που λέει «όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη». Τι νομίζεις ότι θέλει να πει αυτή η παροιμία;
- Μπορείτε να αναφέρετε στην τάξη πολυσύχναστους δρόμους από τον τόπο που κατοικείτε και ζείτε;
- Οι αρχαίες λίθινες στήλες με τι έχουν αντικατασταθεί σήμερα;

Ο Απόστολος Παύλος.

ΕΝΑΣ ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΤΑΙ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Από την Εγνατία πέρασαν αναριθμήτοι ταξιδιώτες. Ένας από τους διασημότερους ήταν ο Απόστολος Παύλος, που έζησε από το 5 μ.Χ. έως το 67 μ.Χ., και ήταν ο θερμότερος κήρυκας του Χριστιανισμού.

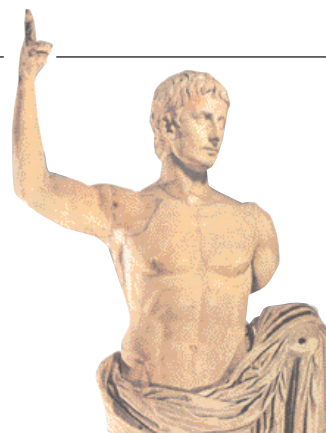
Στο δεύτερο μεγάλο ταξίδι του, ο Απόστολος Παύλος ακολούθησε την Εγνατία Οδό. Ένας από τους σταθμούς του ήταν η Νικόπολις, στη Νότια Ήπειρο.

Την πόλη αυτή την είχε κτίσει ο Οκταβιανός

Αύγουστος, όταν νίκησε τον αντίπαλό του Αντώνιο και τη βασίλισσα της Αιγύπτου Κλεοπάτρα σε μια μεγάλη ναυμαχία.

Η ναυμαχία αυτή έγινε το 31 π.Χ., στο ακρωτήριο Άκτιο, που βρίσκεται στο στόμιο του Αμβρακικού κόλπου. Μετά τη νίκη του ο Οκτάβιος έμεινε ο μοναδικός κυρίαρχος του ρωμαϊκού κόσμου. Σε ανάμνηση της νίκης του, ίδρυσε τη Νικόπολη στην περιοχή της Πρέβεζας.

Το ρωμαϊκό Ωδείο της Νικόπολης.

Ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αύγουστος.

Αργότερα, η Νικόπολις έγινε πρωτεύουσα της μίας από τις δύο επαρχίες, στις οποίες είχε χωρίσει την Ήπειρο ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός. Η πρωτεύουσα της άλλης επαρχίας ήταν το Δυρράχιο.

- Ήταν εύκολο να ταξιδεύει κανείς εκείνη την εποχή; Τι δυσκολίες, πιστεύεις, ότι συναντούσε ένας ταξιδιώτης;

- Μπορείς αν θες να αναζητήσεις πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Αποστόλου Παύλου.

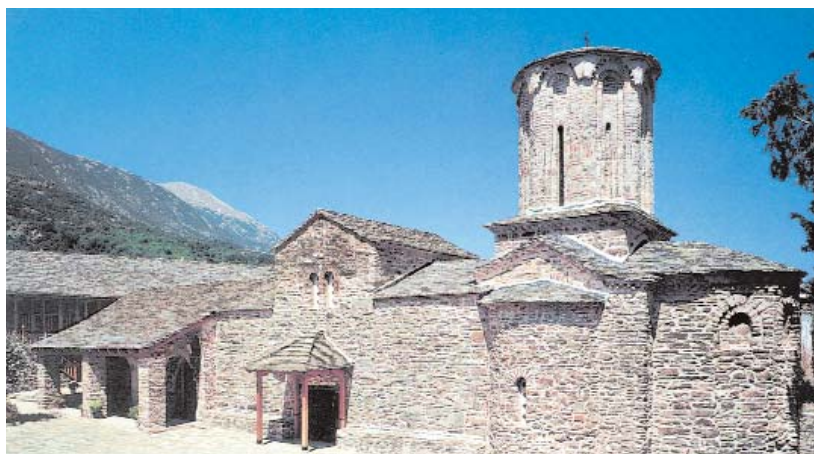
ΗΠΕΙΡΟΣ

Β'
Διασχίζοντας την Εγνατία

ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΜΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΚΜΗ

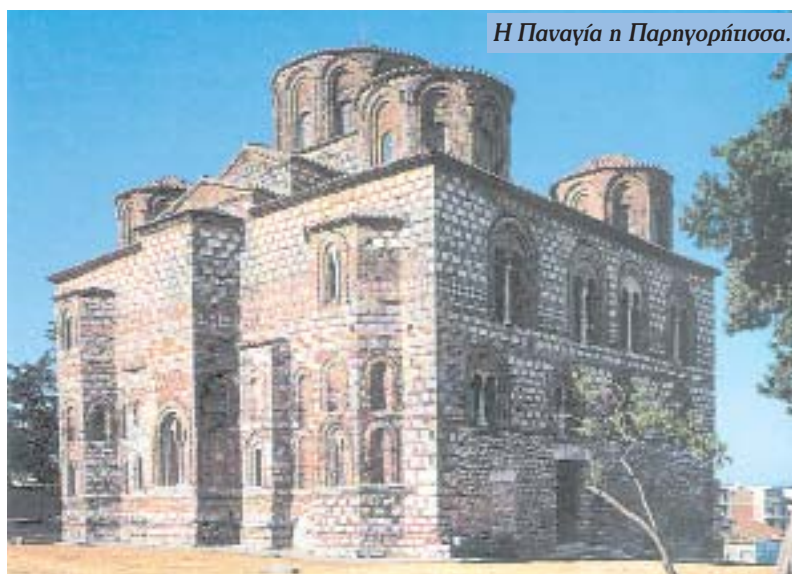

Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μολυβδοσκεπαστή στην Κόνιτσα (αρχές 14ου αι.).

Στα πρώτα βυζαντινά χρόνια η Ήπειρος ήταν τμήμα του Ανατολικού Ιλλυρικού που είχε πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη. Τότε, αναπτύχθηκε ακόμα περισσότερο, το εμπόριο άκμαζε και η οικονομία γινόταν όλο και δυνατότερη.

Από τον 9ο μ.Χ. αιώνα η περιοχή των Ιωαννίνων αποτέλεσε τμήμα του θέματος της Νικόπολης, το οποίο δημιουργήθηκε στα πλαίσια της νέας πολιτικής και στρατιωτικής οργάνωσης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Τα όρια του θέματος δεν μας είναι ακριβώς γνωστά.

Από τον 11ο αιώνα τα πράγματα άρχιζαν να αλλάζουν. Οι Βενετοί είχαν αρχίσει να κυριαρχούν στην Αδριατική θάλασσα και να ελέγχουν το βυζαντινό εμπόριο. Παράλληλα, οι Νορμανδοί, όπως είδαμε, έκαναν επιδρομές για όλο τον 12ο αιώνα. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά το 1204 η Κωνσταντινούπολη, όπως ήδη ξέρουμε, έπεσε στα χέρια των Σταυροφόρων.

Η Παναγία η Παργουρίτισσα.

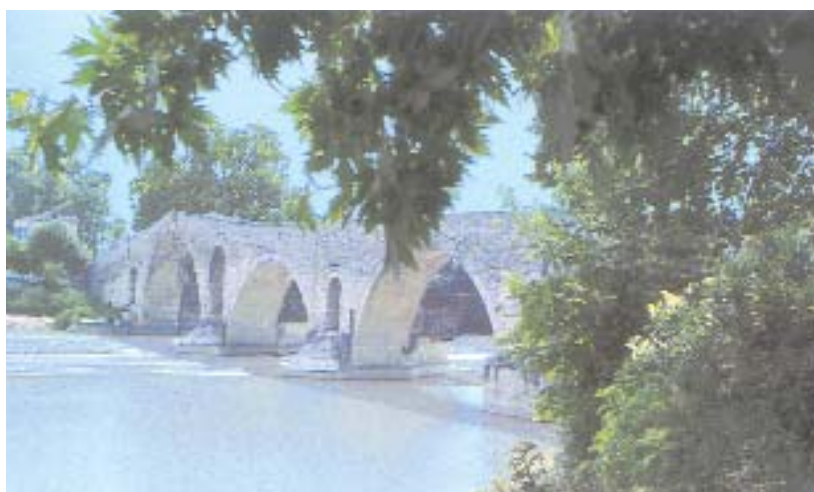

- Παιδιά, η Άρτα είναι χτισμένη σε μια εύφορη περιοχή που είναι ταυτόχρονα και μια σπουδαία στρατηγική θέση. Τη βυζαντινή περίοδο γίνεται το σπουδαιότερο πολιτιστικό κέντρο της Ηπείρου. Την εποχή εκείνη δημιουργήθηκαν στην Άρτα εντυπωσιακά μνημεία, κυρίως εκκλησίες και κτίρια. Στις βόλτες μας στην πόλη θαυμάσαμε μνημεία που διατηρούν την ομορφιά τους μέχρι και σήμερα.

Το βυζαντινό κάστρο της Άρτας.

- Επισκεφθήκαμε την Παναγία την Παρηγορήτισσα, έναν ναό του 13ου αιώνα, με αξιόλογες τοιχογραφίες και γλυπτά, τον ναό της Αγίας Θεοδώρας, χτισμένο στα τέλη του 12ου αιώνα, τη Μονή των Βλαχερνών, με αξιόλογα γλυπτά, και το κάστρο της Άρτας, χτισμένο κατά τον 13ο αιώνα, καθώς επίσης και το ξακουστό Γεφύρι της.

Το γεφύρι της Άρτας.

Η περιπλάνησή μας στην Ήπειρο μάς οδήγησε και σε άλλες όμορφες πόλεις, όπως την αμφιθεατρικά χτισμένη Πάργα, τη γραφική Πρέβεζα, το Μέτσοβο με τις πολλές παραδόσεις, τις γαστρονομικές απολαύσεις και το ορεινό του χρώμα. Οι περισσότερες διαθέτουν όμορφα και ζεστά καταφύγια όπου μπορεί κανείς να διανυκτερεύσει.

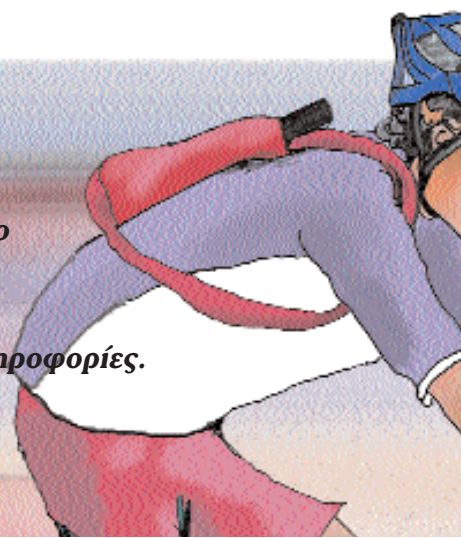
- Τι ξέρετε για το περίφημο Γεφύρι της Άρτας;

Ψάξτε και βρείτε το θρύλο που συνδέεται με το γεφύρι αυτό.

- Το εμπόριο αποτελούσε τη βάση της οικονομικής ανάπτυξης στην Ήπειρο της εποχής. Σήμερα σε τι βασίζεται η οικονομία της χώρας που κατοικείς;

- Βοήθησαν οι Έλληνες στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας που ζεις;

Το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία» περιέχει χρήσιμες πληροφορίες.

ΤΟ ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ο Μιχαήλ Άγγελος Κομνηνός, που αρχικά ήταν διοικητής της Πελοποννήσου, έγινε αργότερα δεσπότης της Ηπείρου. Το κράτος του, που ξεκινούσε από το Δυρράχιο και έφτανε έως τη

Ναύπακτο, είχε πρωτεύουσα την Άρτα. Έτσι το Δεσποτάτο της Ηπείρου, όπως ονομάστηκε, προστέθηκε σε μια σειρά από άλλα Δεσποτάτα που είχαν ιδρυθεί μετά την άλωση της Πόλης από τους Λατίνους.

Ο Δεσπότης Μιχαήλ Άγγελος, όπως απεικονίζεται πάνω σε νόμισμα της εποχής.

ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ
ΤΟ ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

Γαλέρα, Πολεμικό πλοίο του Βενετικού στόλου, 16ος αι., Ναυτικό Μουσείο Κρήτης, Χανιά.

Ο Μιχαήλ Άγγελος δολοφονήθηκε το 1214.

Τον διαδέχθηκε ο Θεόδωρος Άγγελος, που ήταν αδερφός του. Αυτός μεγάλωσε το Δεσποτάτο, προσθέτοντας τη Μακεδονία και ένα μέρος της Θράκης. Έκανε πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη και έφτασε κοντά στην Κωνσταντινούπολη, που την είχαν ακόμη οι Λατίνοι. Τελικά, όμως, νικήθηκε από τους Βούλγαρους και δεν μπόρεσε ποτέ να πραγματοποιήσει το όνειρό του: να ελευθερώσει την Πόλη από τους Λατίνους.

Μετά το Θεόδωρο τα πράγματα άρχισαν πάλι να δυσκολεύουν.

Η Ήπειρος χωρίστηκε και απέκτησε νέο Δεσπότη.

Αργότερα, το Δεσποτάτο της Ηπείρου πέρασε στην κυριαρχία των Ναπολιτάνων, των Βυζαντινών και των Βενετών.

- **Τι νομίζεις ότι σημαίνει η λέξη «δεσπότης»; Συζήτησέ το με τους συμμαθητές και το δάσκαλο ή τη δασκάλα σου.**
- **Βρείτε στο χάρτη τα νέα βυζαντινά κράτη.**

Βυζαντινές νότιες.

Βυζαντινά γράμματα.

Ένας από τους Βενετούς, ο Μέμνων, ζήτησε τη βοήθεια των Τούρκων για να μείνει στην εξουσία. Αυτό ήταν και το τέλος του δεσποτάτου. Σιγά σιγά, το ένα κάστρο μετά το άλλο έπεφτε στα χέρια των Τούρκων. Στη συνέχεια (από το 1431 μέχρι το 1479) όλη η Ήπειρος κατακτήθηκε από τους Τούρκους, με πρώτα τα Ιωάννινα. Η πόλη παραδόθηκε αναίμακτα μετά από συμφωνία με τους Τούρκους με αντάλλαγμα μια σειρά από προνόμια - διοικητικά, εμπορικά και θρησκευτικά-, τα οποία έμειναν γνωστά ως «Ορισμός του Σινάν Πασά».

Χάλκινα νομίσματα του Δεσποτάτου της Ηπείρου.

Η Ήπειρος έμεινε στα χέρια των Τούρκων για πολλούς αιώνες. Όλα αυτά τα χρόνια οι κάτοικοί της δεν έπαψαν να προοδεύουν οικονομικά και εμπορικά παρά τις δυσκολίες που προκαλούσε η τούρκικη σκλαβιά.

ΠΕΡΠΑΤΩ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ... ΚΑΙ ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ

ΑΛΒΑΝΙΑ

ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Π. ΘΥΑΜΗΣ (ΚΑΛΑΜΑΣ)

Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κόνιτσα

Μέτσοβο

Ιωάννινα

Λ. ΠΑΜΒΟΣΙΔΑ (ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)

Δωδώνη

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ηγουμενίτσα

Πάργα

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Αρτα

Π. ΛΟΥΡΟΣ

Π. ΑΡΑΚΩΣ

Νικόπολις

Πρέβεζα

ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΙΟΣ

Ορ. Σμόλικας

Φαράγγι Βίβου

Ορ. Τμήφη

Ορ. Τόμαρος

Ορ. Αρακώσ

Κοιτώντας το χάρτη της Ηπείρου και τις εικόνες που τον συνοδεύουν ξαναθυμηθείτε στην τάξη την ιστορία του τόπου αυτού.